

REGIMUL DE SOLVABILITATE A COMPANIILOR DE ASIGURĂRI DIN REPUBLICA MOLDOVA

Vladimir DOLGHI, Lina ȘIȘCANU

Catedra Contabilitate și Informatică Economică

This article contains a description of the new Solvency regime (Solvency II) of Republic of Moldova and of the European Union. Also it describes some key moments necessary when making the new solvency statements required by the National Commission of Financial Market, and there are presented the most important differences between the old and new solvency regimes of the Republic of Moldova.

Noțiuni generale de solvabilitate a companiilor de asigurări

Având în vedere importanța deosebită pe care asigurarea este chemată să o joace într-o economie modernă, se impune ca atât cadrul legal, cât și calitatea activității desfășurate de societățile de asigurări să determine ca acestea să fie în permanență solvabile. Cu alte cuvinte, societățile de asigurări trebuie să fie în măsură să-și onoreze în orice moment obligațiile asumate prin contractele de asigurare încheiate.

Din punct de vedere tehnic, putem vorbi de solvabilitatea unui asigurător dacă activele sale sunt mai mari sau cel puțin egale cu datoriile pe care acesta le are. Drept urmare, ori de câte ori activele unui asigurător nu sunt potrivite (ca structură) sau nu pot fi utilizate la timp pentru onorarea obligațiilor (datoriilor) sale, înseamnă că este vorba despre starea de insolvabilitate a acestuia.

Pentru realizarea solvabilității unui asigurător este extrem de importantă constituirea unor rezerve tehnice, pe baza unor criterii riguroase, care să se dovedească a fi îndestulătoare pentru a acoperi obligațiile viitoare. Chiar și în aceste condiții asigurătorii se pot confrunta, ca urmare a caracterului aleatoriu al riscurilor, cu un volum de plăți (pentru acoperirea daunelor) uneori mult mai mare decât cel previzibil. În vederea prevenirii unei lipse de lichiditate sau a stării de insolvabilitate, este necesar ca partea de active să includă un anumit surplus peste nivelul care echilibrează activele cu pasivele.

Surplusul la care se face referire mai sus reprezintă, de fapt, marja de solvabilitate. Aceasta este concepută pentru a crea certitudinea că obligațiile asumate de un asigurător vor putea fi prompt onorate. Marja de solvabilitate ar putea fi definită ca diferența (surplusul) cu care activele trebuie să depășească datoriile asigurătorului. Ea este formată din fondurile proprii sau activele libere (activele care nu sunt avute în vedere pentru acoperirea unor datorii previzibile).

Marja de solvabilitate reprezintă, totodată, un instrument de supraveghere a activității asigurătorilor, iar nivelul ei este stabilit prin lege. Dacă un asigurător nu dovedește că are marja de solvabilitate minimă cerută de lege, împotriva lui pot fi declanșate măsurile legale de constrângere.

În Uniunea Europeană este elaborat un regim de solvabilitate (Solvency II) care are la bază un sistem amplu de reglementare normativă, atât la nivel comunitar, cât și la nivelul fiecărui stat membru în parte. Solvabilitatea II introduce un cadru amplu de gestionare a riscului pentru definirea nivelului necesar de capital și de implementare a procedurilor pentru identificarea, măsurarea și gestionarea nivelurilor de risc. Aceasta este construită pe trei piloni fundamentali. *Pilonul I* abordează cuantificarea cerințelor de capital pentru asiguratori; *Pilonul II* se concentrează pe guvernarea și gestionarea riscurilor; *Pilonul III* se referă la cerințele de informare și transparență. O presiune mai mare în elaborarea metodelor de cuantificare a capitalului pentru respectarea cerințelor de solvabilitate cade asupra societăților care pot fi mai mici, mai puțin diversificate și cu resurse mai limitate. Impactul solvabilității și al procesului de implementare depinde de dimensiunea, sofisticarea și nivelul de diversificare a afacerii unei societăți. Pentru a ajuta companiile și autoritățile de reglementare să previzioneze impactul solvabilității asupra nivelurilor de capital au fost implementate o serie de teste de teren elaborate de asociațiile profesionale specializate atât la nivel european, cât și la nivel mondial.

În cadrul primului pilon – cerințele cantitative – capitalul disponibil al fiecărui asigurător este comparat cu standardele. Primul nivel este cerința de capital minim (MCR) – o sumă minimă de capital propriu pe care

trebuie să o dețină un asigurător. Al doilea nivel este cerința de capital de solvabilitate (SCR), numit și „capital țintă”, care este destinat să reprezinte capitalul economic de care are nevoie întreprinderea de asigurare pentru a-și conduce afacerea în limitele unui anumit nivel de siguranță. La determinarea SCR sunt incluse toate categoriile de risc relevante, de exemplu: asigurarea, piața, creditul și riscul operațional. În plus, sunt luate în considerare tehnicile de diminuare a riscurilor aplicate de asigurători (cum ar fi reasigurarea și securitizarea). MCR este o fracțiune din SCR.

În unele cazuri, cauzele fundamentale ale insolvențelor asigurătorului sunt mai degrabă erorile de management decât sub-capitalizarea. În consecință, punctul de vedere al UE este că sunt necesare acțiuni de reglementare care mai degrabă implică inspecții la fața locului, oferind consultanță de specialitate și răspunzând la situații specifice, decât impunerea unor cerințe universale. Astfel de cerințe calitative reprezintă al doilea pilon al cadrului Solvabilitatea II și, astfel, una din pietrele de temelie ale noului cadru de reglementare. Motivul care stă în spatele celui de-al doilea pilon este că riscurile recunoscute de modelele cantitative din cadrul primului pilon trebuie să fie manipulate cu procese adecvate și decizii din cadrul unui sistem de management. Modelele cantitative de unele singure sunt insuficiente. Instrumentul central al celui de-al doilea pilon este procesul revizuirii de supraveghere care cuprinde o evaluare a strategiilor, proceselor și procedurilor de raportare stabilite de către asigurător, precum și a riscurilor cu care are de-a face asigurătorul și a capacității sale de evaluare. Reglementatorul trebuie de asemenea să revizuiască gradul de adecvare a metodelor și practicilor asigurătorului pentru a identifica evenimente posibile sau schimbări viitoare ale condițiilor economice care ar putea avea efecte nefavorabile asupra situației sale financiare generale.

Pentru a face acest proces de supraveghere eficient, autoritățile de reglementare trebuie să dispună de resurse suficiente, inclusiv este necesar un proces ulterior pentru a-și revizui constatările. În plus, reglementarea eficientă necesită instrumente adecvate de monitorizare care să permită determinarea condițiilor financiare ce urmează a fi identificate și remediate. Ca urmare a procesului de revizuire a supravegherii, autoritatea de reglementare ar putea solicita asigurătorului să dețină mai mult capital decât cel stabilit de SCR în conformitate cu un pilon al sistemului Solvabilitatea II. Autoritățile de reglementare pot obliga, prin urmare, un asigurător să întreprindă acțiuni de remediere în cazul în care analiza calitativă indică existența unor probleme, chiar și în cazul în care asigurătorul depășește SCR-le sale. Acest lucru este deosebit de relevant în cazul în care formula standardizată nu reflectă în totalitate profilul de risc al unei întreprinderi specifice.

Un aspect nou și important al reglementării asigurărilor din cadrul Solvabilității II este transparența pieței prin intermediul cerințelor privind dezvăluirea informației. Normele Solvabilității II impun asigurătorilor să prezinte anual un raport care include informații esențiale și concise cu privire la solvabilitatea lor și condițiile financiare. Dezvăluirea publică constituie al treilea pilon al cadrului Solvabilitatea II. Un proces transparent cu cerințe privind dezvăluirea publică se preconizează să conducă la faptul că participanții de pe piață vor forța un comportament adecvat și vor evita riscul excesiv [5].

Astfel, datorită tendinței actuale a Republicii Moldova de a se integra în UE, Comisia Națională a Pieței Financiare (CNPF) publică, la 15.04.2011, *Regulamentul privind marjele de solvabilitate și coeficientul de lichiditate ale asigurătorilor (reasiguratorilor)* (în continuare – Regulament), prin care se introduce o nouă metodă de calculare a marjei de solvabilitate minimă, a marjei de solvabilitate disponibile și a ratei de solvabilitate, precum și noi limite ale acestor indicatori (rata minimă de solvabilitate fiind egală cu 110% pentru asigurările generale și cu 125% pentru asigurările de viață). În acest nou Regulament CNPF tratează capitalul dintr-o perspectivă mult mai amplă și riguroasă, încercând să țină cont de calitatea capitalului asigurătorilor, sensibilitatea cerințelor de solvabilitate la riscuri, nivelul minim de solvabilitate, riscurile care nu sunt acoperite de normele de solvabilitate, mix-ul de afaceri și investiții, nivelul de securitate, problemele de supraveghere și jurisdicționale, nivelul general al capitalizării în industrie, evoluțiile în cadrul industriei, competitivitatea, mediul economic în jurisdicție, dezvoltarea piețelor de capital, gestionarea riscurilor, protecția asiguraților / Fondul de Garantare ș.a.

Calculul solvabilității conform noului Regim de solvabilitate

Regulamentul divizează activele asigurătorului conform capacității acestora de a acoperi obligațiile companiei de asigurări. În acest context, pot fi delimitate o serie de active care, conform Regulamentului, nu pot fi

aplicate la calculul capacității de plată a companiei de asigurări (a căror valoare se consideră a fi zero la calculul marjei de solvabilitate). Aceste active sunt următoarele:

- activele nemateriale ale asigurătorului (reasiguratorului);
- mobila ca parte componentă a mijloacelor fixe, materialele și obiectele de inventar;
- avansurile care au o vechime de peste 90 de zile, acordate angajaților;
- creanțele aferente primelor subscrise în măsura în care sunt mai vechi de 60 de zile;
- creanțele de la reasiguratorii mai vechi de 90 de zile;
- alte creanțe și avansuri, în măsura în care nu sunt recuperabile;
- cheltuielile, inclusiv de achiziție, reportate;
- partea de profit și/sau rezerve, altele decât cele tehnice, spre alocare ale asigurătorului (reasiguratorului) și orice active fictive, altele decât cheltuielile anticipate.

Valoarea calculatoarelor, a echipamentului electronic și a programelor soft se admite în mărirea cotelor permise, în dependență de anul de exploatare. Astfel, dacă aceste active sunt în anul 1, 2 sau 3 de exploatare, valoarea acestora se admite, respectiv, în mărime de 75%, 50% și 25%. Diferența dintre valoarea de bilanț și valoarea admisă a calculatoarelor, a echipamentului electronic și a programelor soft determină valoarea neadmisă a acestora. În cazul în care aceste active se află în exploatare o perioadă mai mare de 3 ani, valoarea lor de bilanț nu se admite integral la calculul solvabilității. Valoarea admisibilă totală determinată se indică în Forma A – Active, în rândul 2, coloana 2.

De asemenea, în Capitolul 4 al Regulamentului se menționează unele active ale asigurătorului, a căror valoare este limitată să acopere rezervele tehnice de asigurare la calculul ratei solvabilității, și anume: valorile mobiliare, disponibilitățile bănești, depozitele, terenurile și construcțiile, creanțele aferente primelor de asigurare, în măsura în care perioada de scadență nu depășește 60 de zile, precum și cota reasiguratorului în rezervele tehnice, prezentate în **Forma A – Active**. Aceste active se dispersează, formând fondul asiguraților, care servește ca sursă de finanțare a obligațiilor față de asigurați, și fondul asigurătorului, care este sursa de acoperire a celorlalte obligații ce rezultă din activitatea operațională. Se urmărește dacă valoarea acestor active, exceptând cota reasiguratorului în rezervele tehnice, atât pe fiecare element, cât și pe grupă, depășește sau nu cotele procentuale, atribuite de către Regulament pentru fiecare din aceste active, aplicate la suma limită, obținută ca sumă dintre rezervele tehnice ale asigurătorului, exceptând cota reasiguratorului în rezervele tehnice și marja de solvabilitate minimă. Valoarea activelor ce nu depășesc cota procentuală din suma limită formează *fondul asiguraților*, iar diferența dintre valoarea totală a activelor și valoarea activelor ce formează *fondul asiguraților* constituie *fondul asigurătorului*.

Valoarea activelor, pentru care nu se face referință în Regulament ca fiind limitată sau neadmisă să reprezinte fondul asiguraților sau fondul asigurătorului, se indică în coloana 2, rândul 2 din **Forma A – Active** și se consideră a fi parte componentă a *fondului asigurătorului*.

În **Forma O – Obligații** sunt prezentate obligațiile Companiei de asigurări, care se grupează în obligații contractuale (față de asigurați) și obligații altele decât contractuale (față de persoane terțe, exclusiv față de asigurați), care, la rândul lor, formează, respectiv, *fondul asiguraților* și *fondul asigurătorului*, și urmează a fi acoperite cu activele ce reprezintă aceste fonduri.

Marja de solvabilitate minimă se calculează conform instrucțiunilor Regulamentului în **Forma MSM_G** și reprezintă valoarea maximă dintre marja de solvabilitate minimă calculată în baza primelor nete, marja de solvabilitate minimă calculată în baza daunelor apărute nete și capitalul minim. *Marja de solvabilitate minimă calculată în baza primelor nete* se apreciază pentru fiecare tip de asigurare și constituie valoarea maximă dintre prima brută subscrisă ajustată cu un coeficient de corectare și prima netă subscrisă, la care, ulterior, se aplică cota de 20%. *Marja de solvabilitate minimă calculată în baza daunelor apărute nete* se calculează ca maxim dintre dauna apărută brută aferentă fiecărui tip de asigurare ajustată cu un coeficient de corectare și dauna apărută netă corespunzătoare, la care, ulterior, se aplică cota de 30%. Capitalul social minim se consideră a fi cel reglementat de *Legea cu privire la asigurări*, nr.407 (publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2007, nr.47-49/213).

Indicatorii descriși mai sus se generalizează în **Forma MSD_RS** în scopul aprecierii capacității de plată a companiei de asigurări, care se calculează ca raport dintre *marja de solvabilitate disponibilă* și *marja de solvabilitate minimă*, exprimată în cote procentuale. Conform art.12 și 13 ale Regulamentului, compania de

asigurări este obligată să mențină în permanență rata de solvabilitate la un nivel nu mai mic de 125%, să calculeze și să monitorizeze lunar marja de solvabilitate minimă și marja de solvabilitate disponibilă.

Pentru calculul coeficientului de lichiditate, prezentat în **Forma CL**, suma activelor care pot fi transformate imediat în mijloace bănești se raportează la suma obligațiilor scadente la data calculării coeficientului de lichiditate al companiei de asigurări. Referitor la acest indicator, art.21, 25 și 26 ale Regulamentului prevăd un nivel minim, egal cu 1,0, și obligă compania de asigurări să calculeze zilnic valoarea activelor lichide, a obligațiilor devenite scadente și a coeficientului de lichiditate, să planifice zilnic fluxul de intrări și ieșiri de lichidități pentru următoarele 6 zile.

Regimurile de solvabilitate aplicate în Republica Moldova

Odată cu adoptarea Regulamentului, au crescut semnificativ cerințele față de activele care participă la calculul solvabilității (Fig.1), acestea complicând considerabil modul de determinare a *solvabilității disponibile* (mijloacelor proprii), indicator reprezentat de activele care acoperă marja de solvabilitate minimă.

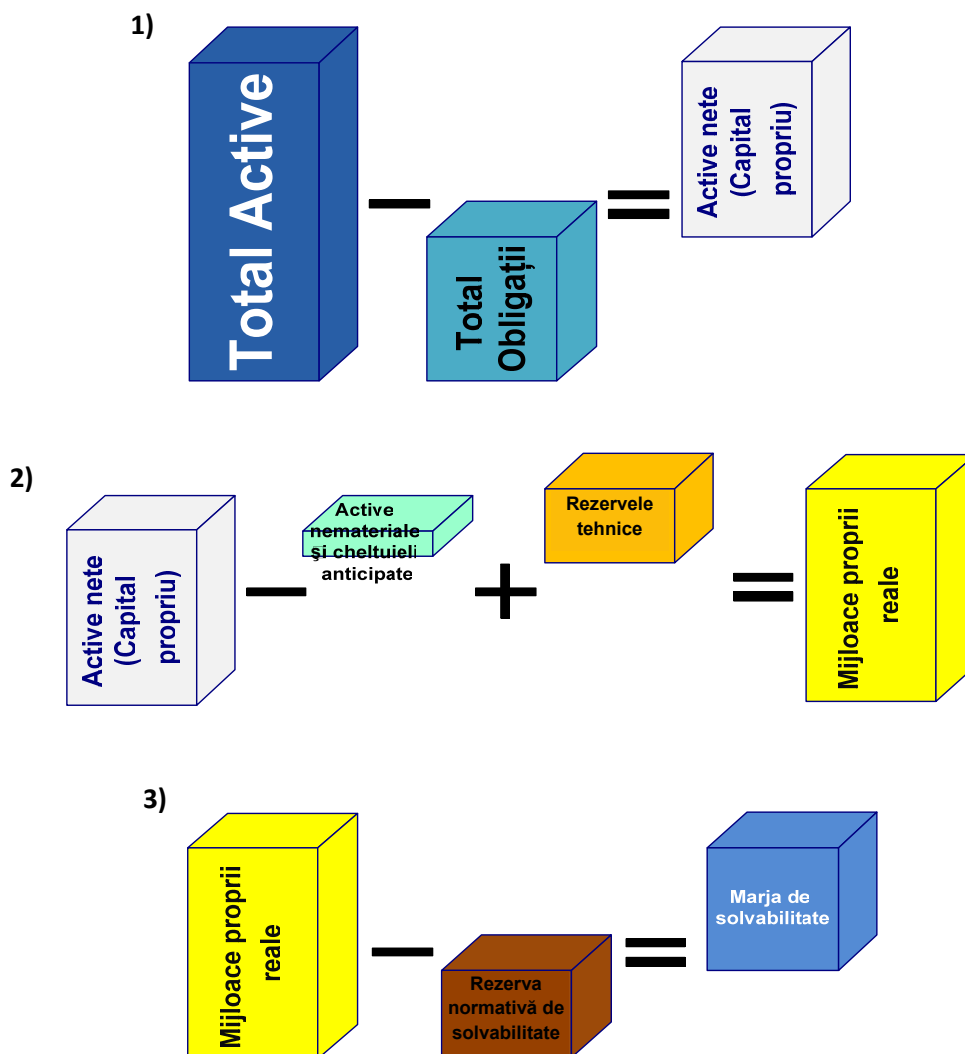

Fig.1. Regimul vechi de solvabilitate.

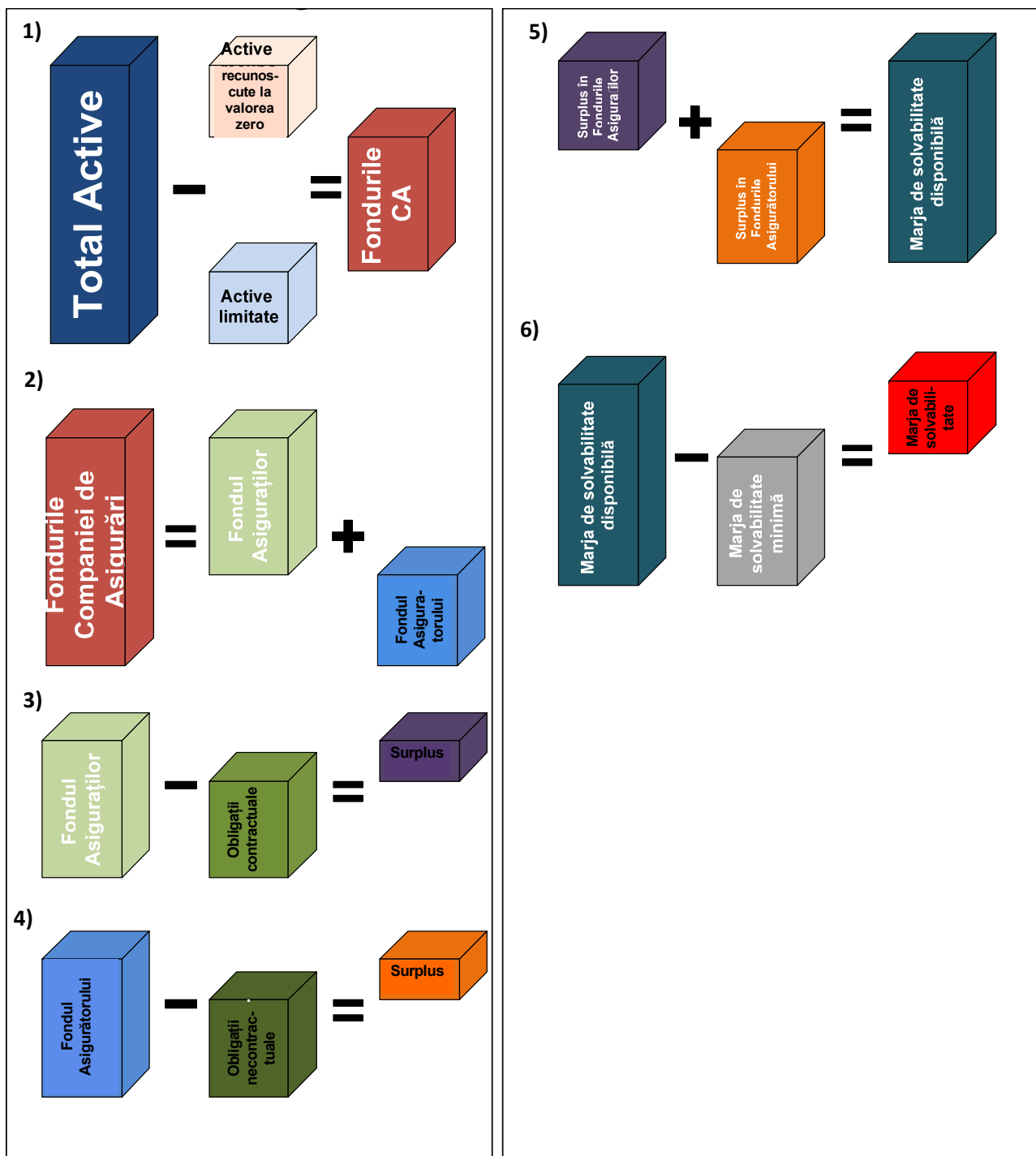

Fig.2. Regimul nou de solvabilitate

Diferența principală dintre reglementările normative ce stabilesc calculul și menținerea solvabilității (*Regim de solvabilitate*) care au intrat recent în vigoare, și anume: *Regulamentul privind marjele de solvabilitate ale asiguratorului (reasiguratorului)* din 21.01.2011 (publicat în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2011, nr.59-62) și *Regimul de solvabilitate vechi*, reglementat de *Regulamentul privind garantarea solvabilității organizațiilor de asigurare* din 21.11.2002 publicat în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2002, nr.185-189/416) constă în faptul că *Regimul nou de solvabilitate* urmărește acoperirea concomitentă a obligațiilor aferente riscurilor primite în asigurare (analog cu Regimul vechi de Solvabilitate), precum și a altor obligații survenite pe parcursul activității economico-financiare a Companiei de asigurări.

Conform cerințelor *Regimului nou de solvabilitate*, activele admise să acopere rezervele tehnice pe contractele aferente riscurilor primite în asigurare (riscurile din asigurarea directă și riscurile primite în reasigurare), ce formează **Fondul asiguraților**, trebuie să fie cel puțin egale sau să depășească obligațiile survenite din contractele aferente riscurilor primite în asigurare. De asemenea, companiile de asigurări trebuie să mențină un **Fond al asiguratorului** adecvat (format din active ce nu participă la acoperirea rezervelor tehnice și la formarea **Fondului asiguraților**), astfel încât să fie suficient pentru acoperirea obligațiilor scadente survenite din desfășurarea activității economico-financiare, și chiar să depășească aceste obligații. Compania de asigurări este obligată să mențină **Fondul asiguraților** și **Fondul asiguratorului** la un nivel care să asigure depășirea cu minimum 25% a marjei de solvabilitate minime.

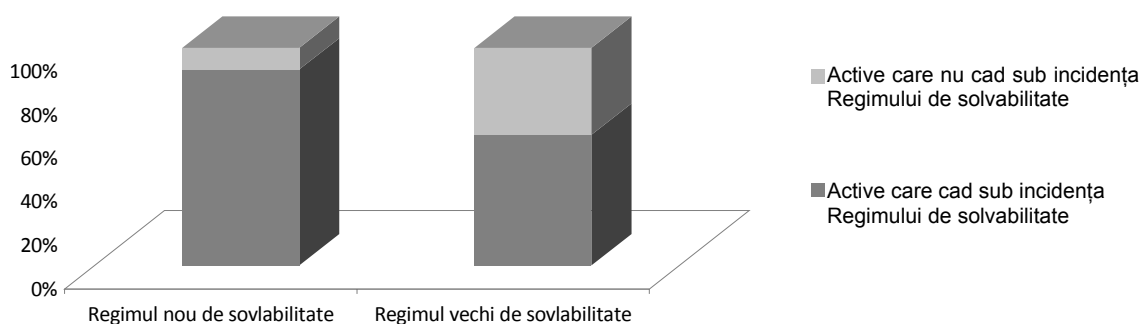

Fig.2. Extinderea Regimului de solvabilitate.

Comparativ cu *Regimul vechi de solvabilitate*, mărimea activelor care cad sub incidența *Regimului nou de solvabilitate* a fost extins semnificativ (Fig.2), prin aceasta evidențiindu-se importanța caracteristicilor calitative ale activelor care participă la calculul capacității de plată a companiilor de asigurări, caracteristică esențială întâlnită și în Directivele cu privire la solvabilitate ale UE, precum și în Regimurile interne de solvabilitate ale țărilor membre.

Bibliografie:

1. Legea Republicii Moldova cu privire la asigurări, nr.407-XVI din 21.12.2006 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2007, nr.41-49.
2. Regulamentul privind garantarea solvabilității organizațiilor de asigurare, nr.91 din 21.11.2002 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2002, nr.185-189/416.
3. Regulamentul privind marjele de solvabilitate ale asiguratorului (reasiguratorului) din 21.01.2011 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2011, nr.59-62.
4. Directiva 2009/138/CE a Parlamentului European și a Consiliului privind accesul la activitate și desfășurarea activității de asigurare și de reasigurare (Solvabilitate II), 25 noiembrie 2009.
5. Dr. Andre Gonciarz. Legislația și politicile în domeniul serviciilor financiare. - Chișinău: Policolor, 2011.
6. Toma E. O nouă perspectivă „în domeniul asigurărilor – Solvabilitate II // Studia Universitatis „Vasile Goldiș”, Arad. Seria „Științe Economice, p.258-269.

Prezentat la 04.10.2011